

τ Veronikan

Nr 3/2015

T-Veronikan

Årgång 20 nr 3/2015

T-Veronikan ges ut av Örebro Läns Botaniska Sällskap. Bidrag till tidningen, synpunkter på innehållet och tips om botaniska händelser mottages tacksamt av redaktionen. Citat ur T-Veronikan får göras, om källan anges. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insända bidrag.

Ansvarig utgivare

Daniel Gustafson

Omslagsbilder

Rödklint *Centaurea jacea* har sin naturliga växtplats på havsstränder men är kulturspridd till vägkanter, åkerrenar, ruderatplaser och betesmarker. Vanlig i hela södra Sverige. Är som övriga klintarter, med blåklinten som undantag, flerårig.

Knylhavre *Arrhenatherum elatius* har, liksom rödklinten, sin ursprungliga inhemska växtplats vid havet. Namnet (knyl=knöl) härrör från en sydeuropeisk släkting, vars strå på nedre delen har kraftigt uppsvällda mellanleder. Knylhavre användes som foderväxt under 1800-talet. Fröet, som importerades från Frankrike, hade en rik inblandning – detta var före frökontrollens tillkomst – av andra sorter av gräs, numera naturaliserade i vårt land.

Text och illustrationer: Björn Nordzell

Hjälp sökes!

Vill du vara med och hjälpa till med praktiskt arbete i föreningen?

Hör gärna av dig till oss!

M.v.h. styrelsen och redaktionen

Redaktion

Gunilla Dahlén 070-325 36 22
dahlen.gunilla@gmail.com

Lena Bjärmark 0701-75 71 25
bjarmark@gmail.com

Daniel Gustafson 073-714 16 06
daniel.gustafson@telia.com

Arne Holmer 0582-407 58
arne.holmer@telia.com

Björn Nordzell 019-24 40 31
bjorn.nordzell@telia.com

Material skickas till:
teveronikan@gmail.com

Manusstopp för

T-Veronikan

nr 4/2015 15 november

Utgivningsplan:

4 nr, febr, april, sept, dec

Annonspriser, kr:

	1 inf	2-4 inf
Helsida	1000	800
Halvsida	700	600
Kvartssida	500	400
Åttondel	350	300

ISSN 1402-2419

Vice ordföranden har ordet

Daniel Gustafson

Vi har nu passerat en händelserik sommar. Lite kallare och fuktigare än vanligt kanske, men det är ändå svårt att känna sig besviken – vi har ju bara en sommar per år och den blir inte bättre av sura miner. En av årets höjdpunkter var botaniklägret som vi genomförde i början av juli. Jag tror att vi lyckades pricka in sommarens varmaste helg och det var i vissa stunder nästan för varmt och soligt. Tur då att vi var nära Hjälmarens svalkande vatten! Lägret var fullbokat och det var en lagom blandning av erfarna botaniker och nya ansikten. Det blev tre härliga och lärorika dagar som gav mersmak – med största sannolikhet blir det upprepning nästa sommar. Du får läsa mer om lägret i nästa nummer av T-Veronikan.

Annars gäller det att utnyttja semesterveckorna till att upptäcka andra delar av landet än hemtrakterna. Självtillbringade jag bland annat en vecka på en fäbod i kanten av Härjedalsfjällen. Idag bor en familj där permanent. De slår trar ängarna och håller under sommaren betande djur. Det var

fascinerande att dyka ner i dessa otroligt rika marker. Här fanns stora antal av arter, som hos oss i Örebro län är mer sällsynta och fåtaliga. I betesmarkerna och kärren runt fäboden blommade mängder med fältgentiana, kattfot, ormrot, dvärglumner och månlåsbräken. Till detta kan läggas de arter som hör de fjällnära markerna till, såsom fjällyxne, lappnycklar, vitsippsranunkel och torta. Även fjällen runt omkring är rika. Kanske känner du till Hamrafjället där man hittat mer än 400 arter av kärlväxter?

En pärla att upptäcka på närmare håll är Vätterns norra stränder. I sommar besökte jag för första gången naturreservatet Hargemarken. Här möter Vätterns vågor branta, klippiga och karga stränder. Äldre tallskogar klättrar uppför branterna och marken är delvis kalkpåverkad. Tillsammans med Harge uddar, Verkanäset och det blivande naturreservatet Klåvudden är nu en stor del av Vätterns stränder runt Harge skyddade mot exploatering och tillgängliga för allmänheten. Åk dit och njut av höststormarna!

Naturreservatet Hargemarken.

Spindelfascination - Del 1

Text och bild (där ej annat anges): Claes U. Eliasson.

Spindlar både fascinerar och skrämmer. Människors uppfattning om dessa åttabenta leddjur går vitt isär. Jag växte upp med en mor som sedan barnsben varit livrädd för spindlar, trots att vi inte har några farliga spindlar i Sverige.

Som tolvåring fick jag en dag höra min mor skrika högt av fasa. Hennes skrik lät som hämtat ur Hitchcocks film "Psycho". Då jag rusat ner till vår nya villas bottenvåning hittade jag henne uppkruken på en stol, på flykt undan ett svart "odjur" som sprang över cementgolvet. Min mors främsta vapen mot dessa 2 cm långa spindelmonster var dammsugaren och för att slippa mardrömmar, att den i nattens mörker åter kröp upp genom slangen (för att hämnas), kastades alltid dammsugarpåsen väl hopknuten i soptunnan. Jag själv, naturintresserad sedan tidig ålder, hade redan från 10-årsåldern avdramatiserat skrällen för ormar, grodor och spindlar, men detta hade haft föga effekt på min mor. Trots många resor till tropiska länder i vuxen ålder var det först 2015, genom en resa till Chile, som jag insåg det kloka i att vara försiktig också med de mest anspråkslösa och diskret färgade spindlar. I de halvökenområden, vilka omfattar nästan halva Chile, finns spindeln Araña de rincon eller brown recluse spider *Loxosceles laeta* (Fig. 1) som gärna söker sig in i byggnader och där uppehåller sig i en vrå, där av

namnet rincon. Den blir 1–4 cm (benen inräknade). Spindeln är känd för att vara aggressiv och risken är stor att den av misstag upplever sig trängd och biter om den krupit in i kläder, i en sko eller då en hand sträcks in i en vrå för att rensa ut lite skräp. Då jag på bild fick se hur effektivt dess gift vid ett ordentligt bett bryter ned kroppens vävnader (Fig. 2), samt inhämtat vetskapen om att fungerande motgifter ännu inte är fullständiga, blev jag under resan i Chile fokuserad på att förändra min tidigare attityd till, med svenska mått mätt, relativt oskyldigt små och diskret färgade spindlar. Ett bett lär inte heller kännas mer än som ett myggbett och den synliga giftverkan inträder ibland först efter flera dagar. För småbarnsföräldrar kan det vara en mardröm att i vissa trakter av Chile se större antal av denna spindelart eller helt liknande, men mindre giftiga arter. Den starkt giftiga arten *L. laeta* har under senare år lyckats med att etablera sig i östra Australien och i Kalifornien. Det finns orsak att vara observant på denna art också i Sverige då ett första fynd redan gjorts inomhus i Finland (enligt Wikipedia och Gunnar Ahlroth).

Fig. 1–2. I Chile är den 4 cm stora spindeln Araña de rincon *Loxosceles laeta* en utbredd art med ett fördödande gift för den som olyckligtvis råkar bli biten. Giftet löser gradvis upp mjuka kroppsvävnader och förorsakar ohyggliga ärr på en människa. Foto: Ariel Cabrera Foix, Chile (t.v.) och fotograf anonym i Blog för Mozilla Firefox (t.h.).

Fig. 3–6. Blomkrabbspindlar: tre honor och en hane (längst t.h.) med infångade och bedövade byten, sedda från vänster en hona med en brun blåvinge *Aricia eumedon*, en hona som blivit störd och på en tråd firat sig ned med en älggräspärlemorfjäril *Brenthis ino*, en hona med en asknätfjäril *Euphydryas maturna* på olvon, där själva blomman befinner sig strax utanför bilden, samt en hane med ett honungsbi på åkervädd.

I Sverige finns inga giftspindlar som ger människan allvarliga bett, medan de kan vara synnerligen effektiva jägare av insekter. Blomkrabbspindeln *Misumena vatia* som alltid intar sin jaktposition i en blomma blir under sin levnad många dagfjärilars och andra nektarsökande insekters bane. Ofta fångar blomkrabbspindlar byten som är tyngre än de själva, vilket tyder på att de har ett snabbverkande gift. Spindlar saknar förmåga att stycka sina byten och därför fungerar giftet så att det löser upp muskelyvävnaderna och andra mjuka kroppsdelar inuti det skyddande hårda kitinskalet hos insekterna. Som vän av dagfjärilar, med ett mångårigt arbete att försöka öka populationerna av hotade arter, kan jag ofta inte låta bli att ingripa i det naturliga ekosystemets balans av förökning respektive begränsning genom predation. Då jag ser blomkrabbspindlar i blommor jag vet snart kommer att besökas av någon av mina skyddslingar klämmer jag utan dåligt samvete ihjäl dem. Däremot försöker jag inte påverka parasitsteklarnas framgång i predationen då de endast angriper förstadierna som är så mycket talrikare. En fjärilshona lägger hundratals ägg men lyckas normalt dock endast vidmakthålla en balanserad populationsstorlek på sin plats i miljön, vilket i snitt innebär att avkomman bara ger upphov till två nya fortplantnings-

dugliga individer. Då kan en eller flera blomkrabbspindlar i samma livsmiljö utgöra en betydande skillnad för populationen.

Utän att göra anspråk på att ha lärt mig särskilt mycket om spindlar har jag dock gjort några iakttagelser som jag gärna vill dela med mig av. Jag har noterat att arten blomkrabbspindel, hos vilken honorna normalt uppträder i några ganska enhetligt lika färgformer inom samma lokala population, inte "tycks medvetna" nog att placera sig i blommor där kulören utgör ett bra kamouflage (jfr. Fig. 3, 4, 6 och 13). Hanarna är dock alltid mörkare bruna, spräckliga (jfr. Fig. 6 och 11). Jag bara tror mig förstå att en vit honspindel i en vit blomma och en gul honspindel i en gul blomma har större framgång i jakten än då de upprättar jaktplats i röda eller blå blommor. Successivt genom sommaren påträffar man nämligen merparten ljust färgade blomkrabbspindlar i ljusa blommor och färre spindlar på exempelvis mörkröda tistlar som också attraherar mycket fjärilar. Blomkrabbspindelns hona kan visserligen förändra sin färg, men bara inom skalan gul till vit och svagt grönvit. Detta fick mig att tro att blomkrabbspindlarna har ett sämre färgseende och att detta kanske gäller generellt bland spindlar – tills jag överraskades av beteendet hos en grön

Fig. 7–8. En grön bladspindel som råkat följa med inomhus (t.v.) hittade snart en passande bakgrundsfärg för bra kamouflage i bokhyllan, inte alls olikt naturligt kamouflage mot ett blad av ängsvädd (t.h.).

bladspindel *Micrommata virescens*. Denna hade råkat följa med utrustning inomhus och där mycket tydligt valt att placera sig mot en ljusgrön bokrygg i bokhyllan i ett stort urval av bokryggar av olika färg. (Fig. 7).

Blomkrabbspindelhonor i blå blommor vilka utgör ett sämre kamouflage, är nog ovanligare längre fram på sommarsäsongen och påträffas främst i juni. Att åkervädd (Fig. 4 och 6) är en populär jaktposition, trots sin ljusst blåviolettera färg, beror nog främst på denna blommas ganska oslagbara produktion av nektar vilket gör att den drar till sig fler insekter än många andra blom-

mor vid samma tid av sommaren. I brist på utslagna blommor i närmiljön kan en blomkrabbspindel välja att inta position på en blomknopp och invänta att den skall slå ut (Fig. 9). Hanarna är betydligt mindre, utan honans starkt uppsvällda bakkropp, och behöver kanske av den anledningen inte bygga sin framgång på ett gott kamouflage. Hanarnas livsuppgift – parningen – är nog dessutom snabbare avklarad.

Guckusko har en blomma med en ovanligt intrikat pollineringsstrategi. Dess doft drar till sig insekter, men blomman har ingen nektar. Pollineringen är avpassad för några

Fig. 9–11. Blomkrabbspindlar på jakt: en hona inväntande att bergklintens knopp skall slå ut (t.v.), en hona vaktande på utsidan av läppen till guckusko (mitten), som med sin intrikata pollineringsstrategi i många fall fungerar som en insektsfälla och här (t.h.) serverar en hane ett byte som varit för klen för att tränga sig igenom den trånga utgång som är anpassad för blommas pollinering

Fig. 12–13. Ett gökbi av släktet *Nomada* (t.v.) vilket har svårare att ta sig ut genom den för pollineringen avsedda trängre passagen vid blomläppens fäste och därför sannolikt oftare blir spindlars byte. En hona av blomkrabbspindel i typisk jaktposition med framsträckta fångstben (t.h.).

robusta och grävande arter av solitära bin av en ganska bestämd storlek. Då de lockats att krypa ner i blommans skålformade läpp klarar de inte av att komma ut samma väg de kom in. Insidan av läppens kant är böjd nedåt och hal. För att komma ut tvingas de tränga sig upp genom en trång passage vid skålens fäste där ståndarna och märket är så placerade att pollen från en blomma avsätts på biets kropp och vid nästa besök i en blomma av guckusko avsätts något av detta pollen på den nya blommans märke. Genom en styv, framåtriktad behåring som biet måste tränga sig igenom är denna passage omöjlig som ingång till blomman. En del insekter som lockas ned i guckuskons skål klarar inte av att ta sig ut igen och blomman blir på så vis en gynnsam ”matstation” för blomkrabbspindlar som med hjälp av sina spintrådar inte har några problem att ta sig upp ur blommans läpp (Fig. 11). På guckusko är denna iakttagelse möjligen unik enligt spindelspecialisten Gunnar Ahlroth, medan vissa spindelarter i tropiska områden regelmässigt berövar insektsfångande växtarter deras byten. De insekter som

oftast har påträffats i guckuskoblommor i Lejakärrets naturreservat i Lindesbergs kommun, och som förefaller ha svårt att ta sig ut ur läppen, tillhör gruppen gökbin *Nomada* spp., vilka parasiterar på de verkliga pollinatörerna (artbestämning av Fig. 12: Björn Cederberg).

Ett stort tack till Gunnar Ahlroth som har bistått med intressant information och godkänt artbestämningen av de svenska spindelfotona. Författaren ansvarar själv för riktigheten i artbestämningen av den chilenska spindelarten samt uppgifterna hämtade från nätet. Också ett tack till Björn Cederberg som tidigare år har bedömt ett par foton av bin vilka blivit kvar inuti guckuskons läpp.

Referenser

Lagerberg, T. 1957. *Vilda växter i Norden*. Bokförlaget Natur och kultur, Stockholm.

Internetadresser

www.compendioilair.blogspot.se/2012/01/la-arana-de-rincon-parte-1.

www.fotonaturaleza.cl

Närkebotanisten Gösta Kjellmert och "världens sällsyntaste lav"

Text och bild: Lars Löfgren.

Närkebotanisten Karl Gösta Kjellmert (1910-1975) förekommer i många herbarier inom- och utomlands.

Efter giftermål med likaledes Svennevad-föddda Ragnhild Gundén 1939 påbörjade han arbetet med inventering och publicering av Svennevads kärlväxtflora (Kjellmert 1947b). I samband med och efter färdigställandet av Svennevadfloran, utvecklades han till en hängiven likenolog, lavforskare, med internationella kontakter.

Senare upptogs mycket av hans tid av insamling och preparering av växter för skolornas behov, varvid arbetet med insamling och bestämning av lavar fördes i ett lugnare tempo. Till dags dato har 6000 av hans kärlväxter och lavar registrerats i våra svenska offentliga herbarier enligt Virtuella Herbariet, samlingsnamnet på nätet för svenska officiella herbarier. Insamlingarna är gjorda över hela landet men mest i Svennevad i Närke och i Arbogatrakten i Västmanland. Kjellmerts namn återfinns numer i många professionella lavforskares avhandlingar, bl.a. hos Degelius (1954), Hasselrot (1953) och Runemark (1956) för att nämna några svenska.

Under många år var han vägvisare till Arbogatraktens växtlokaler för bl.a. Arboga biologiska förening, numera omstöpt till Naturskyddsföreningen Arboga. Här kom yrket som folkskollärare och pedagog väl till pass. Han bistod med kunskap om den lokala naturens värden och hoten mot dessa. I den verksamheten hade han stor nytta av en särskilt intresserad yngling, Hans Erik Karlsson, som till nyligen kom att verka för Tysslingens väl och ve.

Min kontakt med Gösta Kjellmert blev kortvarig. Vid mina 1973 påbörjade kärlväxtstudier bistod han med bestämningshjälp vid ett par tillfällen. Samarbetet, som avsågs att

Gösta Kjellmert, Svennevadbotanist, lavforskare och pedagog. Arboga 1970-talet.

bli långvarigt, avbröts abrupt genom hans sjukdom och bortgång 1975.

Ett av Kjellmerts skorplavfynd i Arbogatrakten kom att uppmärksammas genom den tjeckiske forskaren Miroslav Servit i en akademisk avhandling 1955 och namngavs som *Dermatocarpon arbogense* ["arboysense"] och fördes senare till *Catapyrenium* (Santesson 1984). Nu heter den, tillfälligt, *Placopyrenium arbogense* sedan Othmar Breuss fann den stå nära *Placopyrenium*. Av misstag förlades fyndplatsen av Santesson (1993) till Närke i stället för Västmanland. Man kan väl utan att ta till överord påstå att Arbogalaven är en av de sällsyntaste i världen, med en diffust känd lokal och där aldrig återfunnen. I en intervju för Nerikes allehanda på 1970-talet berättade Gösta Kjellmert om fyndet av "Arbogalaven" 1950 (Löfgren 1973):

”Jag har sänt två av mina tre insamlade prov till Genova och Prag. Det tredje har jag än så länge kvar. Jag hade hoppats att återfinna laven på plats vid Norlund förra året men det ser tyvärr ut som om den skulle vara utgången... I det längsta hoppades jag på att flisan skulle vara feletiketterad för att laven ändå skulle finnas kvar i Arboga - den stad som lånat sitt namn åt den, men det är bara att konstatera att mossan tagit överhanden eller att nu rent av nya fabriksområdet härskar på platsen... Många timmars letande på alla fyra efter *Dermatocarpon arbogensis* har inte givit resultat - Arboga är en ’världsattraktion’ i miniformat fattigare.”

Kjellmert ligger också bakom upptäckten av fertil kalkkranslav *Phaeophyscia constipata*, nu akut hotad (CR), vid Kobergs kalkberg i nordöstra Arboga stad (Kjellmert 1947a).

Litteratur

- Degelius, G. 1954. The lichen genus *Collema* in Europe. *Symbolae Botanica Upsalensis*. XIII: 2.
- Hasselrot, T. E. 1953. Nordliga lavar i syd- och mellansverige. *Acta Phytogeographica Suecica*. 33.
- Kjellmert, G. 1947a. Fertile *Physcia constipata* funnen i Sverige. *Botaniska Notiser*. 1947: 181-182.
- Kjellmert, G. 1947b. Svennevads kärllväxtflora. *Botaniska Notiser*. 1947: 231-282.
- Löfgren, L. 1973. Han hittade Arbogalaven. Nu har den försvunnit. *Nerikes allehanda*. 1973-01-16.

Rolf Santesson, professor, lav- och svampforskare vid mikroskopet och Arbogalaven med det tillfälliga namnet *Placopyrenium arbogensis*. *Fytoteket, Uppsala universitet* 1984.

- Runemark, H. 1956. Studies in Rhizocarpon. II. Distribution and ecology of the yellow species in Europe. *Opera Botanica*. 2: 2.
- Santesson, R. 1984. *The lichens of Sweden and Norway*. Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm och Uppsala.
- Santesson, R. 1993. *The lichens and lichenicolous fungi of Sweden and Norway*. SBT-förlaget, Lund.

Kalkkranslav *Phaeophyscia constipata* i Närke

Text och bild: Lars Löfgren.

Kalkkranslaven *Phaeophyscia constipata* har i Sverige haft sin huvudsakliga förekomst i Lillkyrka och Glanshammar i Närke.

Den förekommer också på några få lokaler i kalkområden i Västmanland (Moberg & Löfgren 1991) och Torne Lappmark. Den anses i Sverige vara akut hotad (CR) 2015 efter en drastisk tillbakagång (Artfakta.se). Enl. Artdatabanken finns åtminstone ett bestånd kvar i Närke.

Arten växer exponerat bland mossa på urkalk och hotas på sikt vid igenväxning av åtminstone fältskiktet. Bete på lavens lokaler har diskuterats som ett möjligt skäl till påverkan. I det Västmanländska Arboga-beståndet har nyligen en ökning av antalet lavbålar registrerats enl. Malmqvist (2008) som anger att lokalen har betats in i sen tid. Min personliga erfarenhet från lokalen är att bete inte förekommit på åtminstone 60 år.

Några av nedanstående bestånd har tidigare redovisats (Löfgren ms 2001).

Roland Moberg, föreståndare för Uppsala-herbariet, reviderade i en avhandling (Moberg 1977) det vetenskapliga namnet för kalkkranslav som numer betecknas *Phaeophyscia constipata* (Norrl. & Nyl.) Moberg. Vi känner Moberg som initiativtagare till registreringen av Örebroherbariets växtark i ett bihang till UPS. Kalkkranslavens lokal vid Koberg i Arboga 1988.

Kalkkranslav i Närke fördelade på troliga/möjliga enskilda bestånd

Lavens namn skrevs på äldre Närkeark *Physcia pulverulenta* var. *humilis* eller var. *tenuis* eller *Physcia constipata*.

Mob. = Det. R. Moberg 1977.

LD = Lunds universitets botaniska museums herbarium

S = Naturhistoriska riksmuseets herbarium, Stockholm

UPS = Evolutionsmuseet Botanik, Fytoteket, Uppsala universitet

; = markerar tidsskilda iakttagelser inom samma växtlokal/bestånd

Örebro

Glanshammar

0. P. J. Hellbom 1866 (UPS/Mob.); E. P. Vrang 1896 (LD, S/Mob.).

1. Kyrkan 1873 F. Elmqvist (UPS/Mob.); nära kyrkan 1949 G. Kjellmert (GB/Mob: not well developed).

2. Berg Ö om kyrkan 1947 G. Kjellmert (LD/Mob: not well developed); ett stycke Ö om kyrkan, kalkklippa nära vägen, spars. 1947 G. Degelius (UPS); Ö om kyrkan, bland mossa på håll 1966 W. Sundell (UPS); ca 600 m Ö om kyrkan invid norra sidan av landsvägen 1963 N. Hakelien (S, UPS/Mob.); Glanshammars IP, bland mossa på kalkblock 1993 N. Hakelien (Herbarium Å. Lindström).

3. Löre 3:1, SV om Löre gård, calcareous rocks among mosses 1963 N. Hakelien (UPS/Mob.).

4. Berg NÖ om kyrkan 1947 G. Kjellmert (S); 300 m NÖ om kyrkan, kalkblock, bland mossor 1963 N. Hakelien (S, UPS/Mob.).

5. Nytinge, kalkblock, bland mossa 1952 G. Kjellmert (S, UPS/Mob.); 1963 N. Hakelien (UPS/Mob); Ö om Storsicke [Höjen], kalkblock 1964 N. Hakelien (S, UPS/Mob.).

6. Skogsberg, calcareous rocks among mosses. 1963 N. Hakelien (UPS/Mob.).

Lillkyrka

7. Ca 900 m VSV om kyrkan, bland mossa på kalkklippa 1963 N. Hakelier (UPS/Mob.); ca 900 m VSV kyrkan strax N om landsvägen, bland mossa på kalkklippa 1963 N. Hakelier (S).

8. Berg V om kyrkan 1947 G. Kjellmert (LD/Mob: not well developed); vid landsvägen till Glanshammar nära sockengränsen [Älterudsbrottet] 1949 G. Kjellmert (GB/Mob.); ca 750 m VNV om kyrkan strax N om landsvägen, bland mossa på kalkklippa 1963 N. Hakelier (S, UPS/Mob.); 750 m WNW of the church, S of the limestone quarry, among mosses on calcareous rock in open habitat 1981 L.-E. Muhr (UPS).

Manuskript och litteratur

Löfgren, L. ms 2001. *Floravakten T län 2000. Örebro kommun*. Örebro läns Botaniska Sällskap, Länsstyrelsen i Örebro län, Skogsstyrelsen i Örebro län, Kommunförbundet i Örebro län, Fritid T län, Hopajola, Örebro kommun.

Malmqvist, A. 2008. *Lavar och luftföroreningar i Västmanlands län. Uppföljning och utvärdering av förändringar 1995-2007*. Länsstyrelsen i Västmanlands län. Rapport 2008: 06.

Moberg, R. 1977. The lichen genus *Physcia* and allied genera in Fennoscandia. *Symbolae Botanicae Upsalienses* XXII:1.

Moberg, R. & Löfgren, L. 1991. Lichen excursion to some calcareous hills in the Arboga area, Västmanland, Sweden. *Graphis scripta* 3: 81-84.

Rapport från en lindgren

Text och bild: Bo Hägerås.

Förra året upptäckte jag i närheten av vår bostad en liten mistel, bekvämt placerad i ögonhöjd i en lind vi planterade i början av 90-talet. Enligt Lars Lövgren ska den vara det första fyndet för Närke.

Under året som gått har den vuxit till sig rejält och är nu mångdubbelt större. Vi hoppades att få se den blomma i våras, om inte annat så för att bestämma kön på den, men av det blev det intet.

Nu har den i alla fall sex distinkt olika skott som bryter fram ur barken. Enligt litteraturuppgifter ska ett mistelfrö ofta innehålla mer än en grodd och alltså kunna ge upphov till mer än en individ.

Kan det vara så väl att de olika skotten är olika plantor och om man får fortsätta att önsketänka, av olika kön?

Vi väntar med spänning på att se vad ”vår” mistel tar sig för nästa år.

Lerbålmossa *Blasia pusilla* i Närke

Text: Lars Löfgren. Bild: efter Smith 1996.

Lerbålmossa *Blasia pusilla* växer på våt, exponerad, kalkrik lera och mo på åkrar, stränder och väg- och dikeskanter m.m. Arten har förblivit ganska anonym i Närke. Bl.a. saknas den härifrån i Söderströms omfattande Nordiska utbredningskartor (1995).

Inte ens Nils Hakelien tycks ha skrivit något om lerbålmossan i Närke, vilket torde bero på att arten ansetts vara vitt spridd och allmänt förekommande. Den är dock, åtminstone numer, praktiskt taget sällsynt eller tillfällig i Närke.

GB = Göteborgs universitets botaniska museums herbarium

S = Naturhistoriska riksmuseets herbarium, Stockholm

UPS = Evolutionsmuseet Botanik, Fyoteket, Uppsala universitet

; = markerar tidsskilda iakttagelser inom samma lokal/bestand

/ = har bestämt belägget

Askersund Hammar Harje 1873 C. Hartman (UPS).

Hallsberg Sköllersta vid Tarsta såg 1870 C. Hartman (GB, S/H. W. Arnell, UPS).

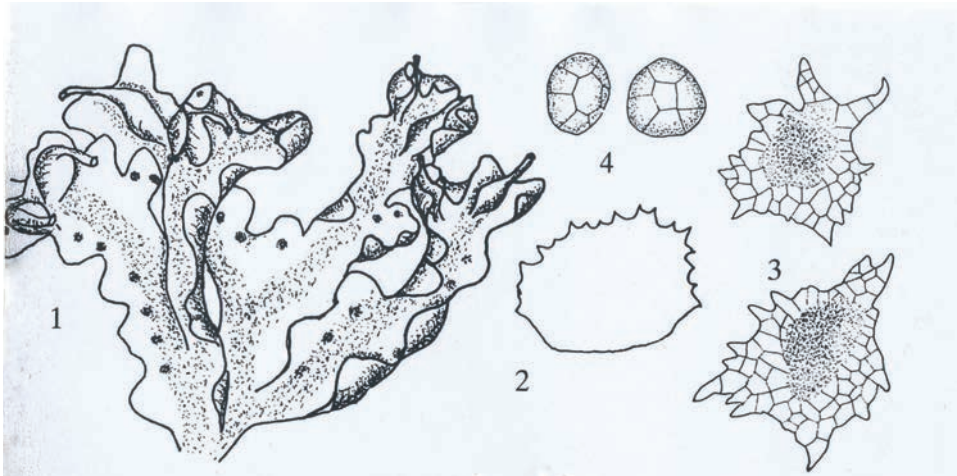
Kumla Kumla åkrar nära Örsta 1872 C. Hartman (UPS). Hagaby 1880 H. W. Rosendahl (S).

Degerfors Nysund diken vid torpet Kulla

under Ölsboda 1872 C. Hartman (UPS).

Lekeberg Hidinge vid kyrkan, dikeskant 1916 R. Florin (S). Garphyttans nationalpark, Svensbodavägen (Persson & Waldheim 1940); Garphyttans nationalpark 1956 Å. Hovgaard (S).

Örebro N om Örebro 1870 J. J. J-n (S/H. W. Arnell). **Axberg** Stora Dammsjön 530 840, 1998 H. Weibull (Artportalen). ”**Ekersn Långbro**”, på trädesåkrar 1860 C. Hartman (UPS). **Hovsta** 600 m N om Slätten, fuktig lerjord i dike 1985 N. Hakelien (S). **Kil** Ullaviklint 552 839, i husbehovstakt 2011 N. Lönnell, K. Wiklund (Artportalen); Ullaviklint 2011 (Ljung 2012). **Lillkyrka** igenfyllt brott NV intill kyrkan 785 812, kalkrik mo 1999 !. **Rinkaby** 1 km VNV om Myrö, fuktig lerjord i dike 1986 N. Hakelien (GB, S). **Ånsta** Snavlunda, vid en skogsbäck nära torpet Majen 1873 C. Hartman (UPS). **Örebro** 1871 C. Hartman (S/H. W. Arnell). **Örebro**, i den stora vattengraven vid Fiskar-torpet 1870 C. Hartman (UPS). **Örebro**, N om Kruthuset 1870 C. Hartman (GB).

Litteratur

Ljung, G. 2012. Mossornas vänners höstexkursion till Närke 17-18 september 2011. *Myrinia* 22(1): 32-39.

Persson, H. & Waldheim, S. 1940. *Mossfloran i Garphyttans nationalpark*. Kungl. Vet.-akad. skrifter i naturskyddsärenden 38.

Smith, A. J. E. 1996. *The Liverworts of Britain & Ireland*. Cambridge University Press.

Söderström, L. 1995. *Preliminary distribution maps of Bryophytes in Norden. Vol. 1 Hepaticae and Anthocerotae*. Mossornas Vännen. Trondheim.

De vilda grisarna är inte enbart av ondo

Text och bild: Bo Hägerås.

I min hemtrakt mellan Odensbacken och Kilsmo består jordmånen av kalk- och skifferrik morän. Inlandsisen tog med sig en skvätt av kalk-skiffergruset och knuffade den över kanten av förkastningsbranten söder om Odensbacken. Detta har lett till att här är utpräglad brunjordsbiotop och en blandad lövskog med hög bonitet.

Tidigare fanns här i skogen en heltäckande högörtstflora. Numer blir all tillgänglig yta bearbetad av vildsvinen, flera gånger varje år. Resultatet är att man överallt i lövskogen ser nästan enbart blottad jord.

Desto mer glädjande var det att upptäcka en positiv effekt av grisarnas framfart.

Vi har nära hemmet en av växtplatserna i länet för hällebräcka *Saxifraga osloënsis*. Växtplatsen utgörs av några ytliga urberghällar som nätt och jämt är synliga. Varje vår översilas de av kalkrikt grundvatten och på sommaren torkar de ut. De ligger i tidigare odlad mark som fortfarande är öppen.

Tyvärr har det upphörda jordbruket lett till att förna och gräsväxt har decimerat bräckorna så att det för ca sex år sedan endast fanns enstaka exemplar kvar. Jag har gjort försök att röja upp men med klen resultat.

Så kom då grisarna dit! Det såg bedrövligt ut, allt vänt upp och ned. Och jag såg hällebräckorna som förlorade.

Men inte! Våren efter grodde ett myller av små rosetter överallt i grisarnas spår, hundratals på varje kvadratmeter och på försommaren stod de blommande så tätt att de med framgång kunde konkurrera med gräsväxten.

Det fanns alltså en enorm fröbank av hällebräcka som bara väntade på att någon skulle väcka den till liv. Och denna någon hette i detta fallet *Sus scrofa*!

Hällebräcka Saxifraga osloënsis gynnas av vildsvinens framfart.

Sälgskimmerfjäril *Apatura iris* – den senaste nykomlingen av dagfjärilar i Örebro län

Text: Claes U. Eliasson. Bild: Joakim Johansson.

På väg till sommarhuset på Öland från Örebro den 2 augusti i år stannade Joakim Johansson till vid naturreservatet Trolleflod som ligger i Bo socken alldeles i gränsen till Östergötland. På vägen in i Närke fick han se en större fjäril som intog en sista måltid på en hög hästspillning innan den flög in i Närke över trädkronorna på andra sidan vägen. Det var en hona av sälgskimmerfjäril *Apatura iris* som såg helt nykläckt och fin ut.

Joakim lyckades få fina fotografier av henne. Hon hade troligen kläckt i samma trakt då arten redan förra året var etablerad på många håll i Östergötland och nordligast i Sverige påträffades i Floda i Södermanland (muntl. Karl Källander). Två arter av skimmerfjärilar har ganska nyligen etablerat sig i Sverige och sälgskimmerfjäril som spridit sig söderifrån har år för år utvidgat sin utbredning mot norr på samma breddgrad både i västra och östra Sverige. Ett andra fynd i Örebro län gjordes i Västergötland, Tived s:n, Kungsbacken den 9 augusti av Oscar Hugosson (enl. Artportalen). Den andra arten, aspskimmerfjäril *Apatura ilia* som spridit sig österifrån, har redan påträffats på flera platser mellan Blekinge och södra

Roslagen, men den är fortfarande en sällsynt gäst som inte med säkerhet har lyckats med sina etableringsförsök i landet. Båda arterna håller mest till i trädkronorna och är därför lätta att förbise utom då de mer tillfälligt kommer ned till vattenpussar på grusvägar, spillning och annat som kan erbjuda dem salter, mineraler mm. Båda arterna är också begivna på att besöka s.k. lockbeten som används för nattfjärilsfångst och vanligen består av jätta frukter, vin och socker. I uppträdanget påminner skimmerfjärilarna om aspfjäril *Limenitis populi* men visar sig först ett par veckor senare än denna, från slutet av juli in i augusti.

Sedan boken Dagfjärilar i Örebro och Västmanlands län, utgiven av länsstyrelserna,

Sälgskimmerfjäril *Apatura iris*. Ny art i Örebro län.

först utgavs 2009 har länens dagfjärilsfauna utökats med tre arter. Videfuks *Nymphalis xanthomelas* påträffades i både Närke och Västmanland (Örebro län) 2012 och följande år på ett flertal platser i båda länen. I en tredje och reviderad upplaga av boken (2013) kom videfuks med. Den andra nya arten, kattunvisslare *Pyrgus alveus* togs med redan i första upplagan då den påträffats en gång i Värmland bara några hundra meter från gränsen till Närke. Nu är den påträffad i Västmanland, Möklinta s:n, Hede 14 juli 2014 av Maud och Owe Andersson (enl. Artportalen). Fyndet är dokumenterat med fotografier. I en artikel av undertecknad (T-Veronikan 2-2014) förutspåddes att kartfjäril *Araschnia levana* snart skulle ha utvidgat sitt utbredningsområde till Örebro län. De kyligare somrarna 2012 och 2015 tycks dock ha bromsat upp dess fortsatta spridning

norrut och den har nu retirerat till en sydligare breddgrad söder om norra Halland och genom södra halvan av Östergötland. Denna art har en obligatorisk andrageneration och kräver därför en lång sommarsäsong för att hinna förpuppas före höstkylan tar över livsmiljön och gör tillväxten omöjlig. Därför är sannolikt nästa nya art att ta plats i hela södra länet sälgskimmerfjärilen. Jag kan utlova att denna art bjuder på en av de mer spektakulära upplevelserna bland våra dagfjärilar. I rätt belysningsvinkel av solen gnistrar den iridiserande vingytan hos hanen till som en solkatt i en blå spegel. Bergknallar omgärdade av skog brukar vara bra observationspunkter. Författarens första kontakt med arten skedde för 30 år sedan på krönet av Kullaberg i Skåne, bland vindpinade en- och ekbuskar.

Harsyra

Oxalis acetosella

Text: Harry Martinsson.

Bild: Daniel Gustafson.

”Men mellan de ymnigt klädda blocken finns ändå plats för solfläckar som irrar och leker menuett kring den känsliga tingliga, vackra, darrande Oxalis acetosella, surklövern, harsyran. Dess finådrade kronblad, dess ljuskänsliga väpplingsblad som darrar på bleka halvt genomlysta stjälkar, är alltid samma vackra syn.”

Ur På åsens trappa av Harry Martinsson
(Midsommardalen, 1938)

Blomstervandring i tre reservat i Kumla 27 juni

Text: Ingalill Teljå. Bild: Arne Holmer.

Vi, ett tjugotal deltagare, från Kumla, Hallsberg, Örebro och Karlskoga samlades på lördagförmiddagen vid Stenarbetsmuseet, 200 m från NR Hällkistan i Hällabrottet. Det var ett samarrangemang mellan Botaniska Sällskapet och Naturskyddsföreningarna i Kumla och Hallsberg.

Väl framme vid anslagstavlan strax, innan hällkistan introducerade Arne Holmer, som var dagens guide, det geologiska förloppet för ca 400-500 millioner år sedan i det dåtida havet, där sedimenten samlades på botten och sedan trycktes ihop. I botten ligger urberget fast, ovanpå det sandstenen, sen alunskiffern och överst kalkstenen med ett litet lager av lerskiffer emellan. Kambrium-Ordovicium kallas hela tidsepoken. Kalkstenen är täckt av ett jordlager, som är ganska tunt på flera ställen och liknar därmed Ölands alvar. Därav följer den fantastiskt vackra och intressanta floran just i Hällabrottet. Reservatet är på ca 6 ha och sträcker sig ända intill Stenarbetsmuseet delvis på båda sidor om grusvägen.

Varför reservatet bildades berodde till en del på att Yxhult AB/Ytong gick i konkurs omkring år 2000 och Kumla kommun övertog hela området. Alltså var det enkelt med bara en markägare att bilda reservatet. Dessutom föreslog vi 2009, att Naturskyddsföreningen i Kumla, då skulle få reservatet i 100-årspre-

sent av kommunen. Det var också här som de första Kumlaborna bodde för ca 4000 år sedan och några blev begravda i hällkistan. Numera är den ganska reducerad, bara hälften är kvar och utan stentak med jord på som ursprungligt. I Stenarbetsmuseet finns fina modeller på området gjorda av konstnären Lars Agger, Östansjö, om man vill fördjupa sig ytterligare i faktakunskapen.

Runt den gamla graven hittade vi bl.a. stor blålocka, röd- och svartkämpe, harmynta, grå-, kvast-, klase- och hagfibbla, grusbräcka på kalkstenen (ev. har några hällebräcka sett dagens ljus här), brudbröd, ängs- och knylhavre. Många oxelträd framträder här, liksom hagtorsbuskar, Längre bort i reservatet finns en del trädgårdsväxter kvar, eftersom det bott stenarbetare i små stugor tidigare, exempelvis daglilja, tigerlilja, kaprifol och trädgårdsnattviol. En väl bibehållen stenköllare finns kvar.

Vi fortsätter sen att gå den forna körvägen mot Skogsbrottet och efter ca 200 m finner vi det lilla kalkrikkärret där vi kunde räkna

till över 300 ängsnycklar. Även skott av Jämtlandspoppel syns vid kärret, en sort av balsampoppel *Populus balsamifera* 'Elongata'. På vägen dit finner vi också backvial, äkta johannesört, olvon och vitpyrola. Efter ytterligare 100 m kommer vi fram till Skogsbrottet, ett stort vattenfyllt kalkstensbrott, där de omkringboende brukar bada.

Så var det dags för 11-kaffet och matsäcken – vi går tillbaka till hällkistan och intar vårt efterlängtan-
de mel-

I rikkärret i naturreservatet Hällkistan räknades över 300 ängsnycklar.

lanmål. Efter fikat fortsätter vi mot Mattson-brottet. Förmannen för stenbrytningen på 1930-talet hette då Mattson. I en liten del finns ett djupare vattenfylld brott, men det mesta är tydligt ovan jord där kalkstenslagren syns i väggarna, ca 4-5 m höga. Ortoceratiter (en fossil bläckfiskart) finns här och var, men tyvärr är många borttagna av samlare och andra. På stigen mot brottet hittar vi tre vinterståndare (fröställning från fjolåret) av kortbladig spåtistel *Carlina vulgaris* ssp. *vulgaris*. Men ännu såg vi ej några av årets plantor.

De kommer förhoppningsvis senare under sommaren. För 10-15 år sedan kunde man se ett tiotal tistlar. Spåtisteln sades förr spå väder. Blomman öppnar sig i soligt och sluter sig i mulet väder.

Vi satte oss sen i bilarna och körde bara 1-2 km och kom då till södra Mossby naturminne (mindre än 1 ha). Där finner vi den

Vid fikapausen blev det trång vid bordet och några satte sig på den nästan 4000 år gamla hällkistans stenar.

ovanliga färgmåran/färgmadran *Asperula tinctoria* som här har enda växtplatsen i Närke och en västlig plats av en östlig utbredning. Både säfferot och vildmorot, mycket lika varann, fanns i flera exemplar, även vildlin, ängsskallra, sommarfibbla och flera andra fibblor, rödklint, getapel m.fl. fann vi.

Vinterståndare av kortbladig spåtistel *Carlina vulgaris* ssp. *vulgaris* hittades vid Hällkistan. Här ett blommande exemplar.

Vi stod och begründade skillnaden mellan säfferot och vildmorot som växte nära varandra vid Södra Mossby.

Pärngräsfjäril: En solig dag som denna blev det fart på fjärilar av olika slag som började fladdra bland blommorna.

Färgmåran, som förr kallades färgmadra, användes förr till att rödfärga garn. Det var roten man använde.

Färden fortsatte till Norra Mossby-reservatet med liknande flora. Detta är dock 2 ha stort och har även en del gamla fornlämningar. Här växer sötvedel (en grov ärtväxt), buskviol, blåsippa och gullviva, utblommade förstås, liksom smörbollor, en buske av blåtry med bastliknande uppslitsade remsor av barken på stammen. Stora bestånd av jordtistel, mycket vassa och som har en stor vacker röd blomma i bladrosetten (den blommar senare i juli). Fågel- och vispstarr fann vi och blommande getapel, oxelträd, många hasselbuskar och både rund- och trubbhagtorn.

En mängd vackra dagfjärilar flög omkring under den soliga dagen t.ex. mindre blåvinge, någon guldvinge och kam- och pärlgräsfjäril. En hare sågs vid Hällkistans NR av de två barnen som deltog och en vinbergssnäcka satt på kalkstensbrottets vägg. Måntro vad den hittade för godsaker - alger kanske?

Ja, det var en blomstervandring med många vackra blombilder som etsades sig kvar på näthinnan för oss alla. Hjärtligt tack Arne för god och sakkunnig ledning!

Backklövern är mycket sällsynt i Närke. Det undslapp Karl Gustaf Nilsson att det kanske var det roligaste med dagens exkursion att få återse den.

De vilda blommornas dag – fjärilar och botanik

Text och bild: Claes U. Eliasson.

Sommaren hade knappt börjat då vi redan närmade oss mitten av juni. Det kändes därför något osäkert om den 18 personer starka gruppen som samlats vid Munkhyttans skola i Lindesberg skulle få en chans att se traktens sällsynta fjärilsarter för vilka flera naturreservat i trakten bildats.

Gruppen bestod av både medlemmar i Örebro läns botaniska sällskap och Nora biologiska förening, samt ett par tillresta fjärilsentusiaster från Trelleborg. Vi förflyttade oss efter kl. 11 per bil något söderut till Spångabäckens naturreservat och lyckades medelst diverse ovana manövrer som gav tillfällig vänstertrafik vända framför den begränsade P-platsytan och vägbummen som hålls låst hela juni månad till skydd för de fjärilar som vistas på vägbanan.

Vi knallar härifrån i sakta mak söderut längs vägen in i reservatet. Owe Nilsson visar på en fjolårsstängel av hybridens skogsviol x ängsviol. Den utvecklar inga fertila frön utan fröämnen stannar i tillväxten. Då vi kom till rastplatsen upptäckte Renate Schwenckes osvickliga falköga en nykläckt asknätfjäril (EN) med slutna vingar som vilade i vegetationen på platsen där den kläckt dagen innan.

Då alla fått se denna individ, som blev dagens enda av sitt slag, svängde vi av upp mot bergsbranten under vilken en serie mer eller mindre öppna ängar passeras ner mot en större, ganska nyligen röjd äng med många ringbarkade och en del redan fallna

tallar. På vägen dit hittar vi ett par nykläckta väddnätfjärilar och Anders Carlberg visar en puppa av nämnda art. Alla får beundra några fina bestånd av vippärt och nu överblommad vårärt. Vi kliver in i en ravin med mycket olvon där klipporna har svartbräken.

Framme på den större ängen visar under-tecknad en med rött band markerad puppa av väddnätfjäril på en hårig bladrosett av slätterfibbla. Båda dessa arter är nu rödlistade som sårbara (VU). Då Kjell Sundqvist får höra att en dvärglummer skall finnas ungefär på samma yta ger han sig inte förrän han hittar denna enda lilla gren. Direkt han kom fram till den större ängen noterade han att loppstarr (VU) var lokalt talrik.

Solens värme bröt alltmer igenom molndiset efterhand som utflykten varade och väddnätfjäril flög snart med tioalet individer liksom en hel del vanligare dagfjärilar och andra insekter. Då bilkaravanen återvänder till Munkhyttans skola för en trivsamt avslutande förplägnad vid bord i trädgården stannade de främsta bilarna abrupt mitt i en myr. De lyckliga längst fram hade fått en makaonfjäril i sikte, men denna flög snart sin kos.

Blomsterprakt och trädkonst på Hertig Karls allé

Text och bild: Björn Nordzell.

Stadsbor och turister som trafikerat Hertig Karls allé på Väster i Örebro under sommaren har överraskats av och kunnat glädjas åt en ovanlig blomsterprakt, som man inte är van vid att uppleva i stadsmiljö.

Omskapandet av denna välkända gata har föranletts av att de gamla alléträden angripits av almsjuka. När träden under vintern sågades ned, lämnade man kvar högstubbar. Motorsågskonstnären Sven-Ingvar Johansson har fått uppdraget att förse stubbarna med konstnärlig utsmyckning.

Gräsmattan i den breda mittsträngen har på ca fyra meters bredd förvandlats till en ”blomsteräng” på en sträcka av ca 800 m från Hagagatan fram till ett kvarter på andra sidan Västra Nobelgatan. Ettåriga prydnadsväxter – sömntuta, riddarsporre, vallmo, blåklint, färgsporrar och färgkragar har nu prytt mittsträngen under sommaren med sin färgprakt. För boende i området har det varit trevligt att plocka en bukett ur överflödet av blommor.

I väntan på en färdig plan för ombyggnad av gatan, vilket planeras att påbörjas 2017,

har även plantor av poppel, hägg och pil planterats. När ombyggnaden sätter i gång ska dessa träd omplanteras på andra platser i Örebro.

Trevligt initiativ av kommunen! Till nästa år (med början redan i höst) kan man kanske inrikta sig på frön av våra svenska ängsblommor – gullviva, gökärt, prästkrage, åkervädd, blåklocka, gulmåra, ängsvädd... I år är det bara röllekan som kan räknas till svensk ängsflora.

Cykelexkursion norr om Örebro 23 maj

Text och bild: Daniel Gustafson.

Vi var en tapper liten skara på fyra personer som träffades vid Kvinnerstaskolan för att bege oss på cykelexkursion i närområdet. Det blåste halv storm och de blygrå molnen levererade ett och annat regnstänk.

Kanske var det vädret som gjorde att många valde att stanna hemma - som bekant blåser det ju alltid motvind om man dristar sig till att cykla en sådan blåsigt dag. Vi hade dock ändå relativ tur med vädret. Molnen skingrades snart och det blev riktigt varmt och skönt i solen.

Vi valde de små vägarna när vi cyklade norrut från Kvinnersta. Först förbi ett litet torp i skogen och sedan fram till naturreservatet Brunstorskärrret. Här hittade vi smått och gott i kanten av rikkärrret. Från reservatet fortsatte vi norrut, över järnvägen och till Brunstors gård. Här finns bland annat öpp-

na kalkhällar med rik torrängsflora. Bland annat blomnade hällebräcka, bergmynta och fältveronika. Vi passade på att fika en stund i solen, i lä bakom trädridåer. Efter detta återupptog vi vår färd längs småvägar, norrut, västerut och söderut mot kalkbrotten i Kvinnerstatorp. I de variationsrika miljöerna runt de övergivna brotten hittade vi bland annat purpurknipprot, vispstarr, jungfrulin, kattfot, getrams och hällebräcka.

Denna majdag förgylldes av liljekonvaljedoft, vackra miljöer, trevligt sällskap, många glada skratt och som bonus en gnutta motion.

Naturreservatet Brunstorskärrret.

Gullpudran blomnade i Brunstorskärrret.

Fikapaus på hällarna vid Brunstors gård.

Vi studerade hällebräcka i kanten av en asfaltsväg vid brotten i Kvinnerstatorp.

Program 2015

Håll utkik efter kompletteringar i kommande nummer av T-Veronikan och på föreningens hemsida ”www.olbs.se”.

Exkursioner och aktiviteter

26 september Svampar i Vena hage, Älvhyttan. Ängssvampar, vaxskivlingar samt rödskivlingar i länets rikaste lokal. Samling Svampen Örebro kl 9.15, Nora torg kl 10.00 och Vena hage kl 10.30. Ledare Herbert Kaufmann, tel. 019-24 61 94.

22 november Sommarens fynd. Ta med bilder, insamlade växter eller berättelser kring de växtfynd du gjort under året. Kl. 15.00, Föreningarnas hus, Slottsgatan 13 A, Örebro.

Herbariegruppen kommer under hösten att träffas för arbetsmöten den 23/9, 14/10, 28/10, 18/11, 9/12. Alltid kl. 15-20 och alltid på en onsdag i f.d. logementet Narva. Ansvarig Ingevi Fall, tel. 070-319 59 75.

Botaniska bildgåtor

Text och bild: Björn Nordzell.

Att gissa lätta gåtor är varken svårt eller roligt - att gissa svåra är inte lätt! Lagom är bäst! Svårigheten för gåtmakaren är att veta vad som är lagom. Här kommer i alla fall ett försök. Bilderna visar svenska växter, som i alla fall av amatörbotanister är välbekanta. Bilderna är mer eller mindre hårt beskurna för att förhoppningsvis ge er i alla fall några minuters huvudbry.

Skicka in era svar till T-Veronikans redaktion före 151115. Först öppnade rätta svar belönas med några vackra blomsterkort.

Örebro Läns Botaniska Sällskap

ÖLBS ändamål är att utgöra ett forum för utbyte av erfarenheter och kunskaper inom botanikens olika grenar, att utforska floran inom länet och att verka för skydd av växtlokaler och växtsamhällen. ÖLBS är anslutet till Svenska Botaniska Föreningen.

Styrelse

Ordförande

Vakant

Vice ordförande

Daniel Gustafson Östra Vintergatan 48
703 43 Örebro, tfn 073-714 16 06
daniel.gustafson@telia.com

Sekreterare

Gunilla Dahlén Holländaregatan 22
702 86 Örebro, tfn 0703-25 36 22
dahlen.gunilla@gmail.com

Kassör

Owe Nilsson Utterbäcksvägen 10,
691 52 Karlskoga, tfn 0586-72 84 78
owe.kga@telia.com

Ledamöter

Therese Aremyr Framnäsudden 38
705 10 Örebro, tfn 070-637 55 71
therese.aremyr@orebro.se

Berit Ragné Odengatan 2
713 32 Nora, tfn 0587-109 11
berit.ragne@telia.com

David Tverling Karl XI:s väg 9,
695 32 Laxå, tfn 070-578 41 20
davidtverling@hotmail.com

Suppleanter

Margareta Hedman E Rosenbergs v 25
702 85 Örebro, tfn 070-290 71 73
margaretahedman@yahoo.se

Ingevi Fall Tempelkärrsvägen 25
702 30 Örebro, tfn 019-24 04 82
tfn 070-319 59 75, ingefall@telia.com

Organisationsnummer

875001-7298

Adress

Korrespondens ställs till vice ordföranden.

Medlemsavgift 2015

Ordinarie medlem 150 kr.

Familjemedlem 75 kr (ej *Veronikan*).

Avgift inbetalas till

Plusgiro **64 26 24-1**.

Glöm ej att ange namn när ni betalar medlemsavgiften. Vi är också tack-samma om ni meddelar oss era adress-ändringar och e-postadress.

Veronikan

Årgång 20 nr 3/2015

Vice ordföranden har ordet

Daniel Gustafson..... 3

Spindelfascination - Del 1

Claes U. Eliasson..... 4

Närkebotanisten Gösta Kjellmert och "världens sällsyntaste lav"

Lars Löfgren..... 8

Kalkkranslav *Phaeophyscia constipata* i Närke

Lars Löfgren..... 10

Rapport från en lindgren

Bo Hägerås..... 11

Lerbålmossa *Blasia pusilla* i Närke

Lars Löfgren..... 12

De vilda grisarna är inte enbart av ondo

Bo Hägerås..... 13

Sälgskimmerfjäril *Apatura iris* - den senaste nykomlingen av dagfjärilar i Örebro län

Claes U. Eliasson..... 14

Blomstervandring i tre reservat i Kumla 27 juni

Ingalill Teljå..... 16

De vilda blommornas dag - fjärilar och botanik

Claes U. Eliasson..... 19

Blomsterprakt och trädkonst på Hertig Karls allé

Björn Nordzell..... 20

Cykelexkursion norr om Örebro 23 maj

Daniel Gustafson..... 21

Program 2015..... 22

Botaniska bildgator

Björn Nordzell..... 22

